

Elektrotechnika első zárthelyi

2020.10.12.

A zárthelyin számológépen kívül semmilyen segédeszköz nem használható (telefon, laptop, tablet, okosóra stb. nem számológép!). Akinél bármilyen nem megengedett segédeszköz található, nem folytathatja a zárthelyiét, és a félévben nem szerzhet kreditet. A telefonokat/egyebet az Önök előtt lévő padokon helyezhetik el. A zárthelyi megírására 90 perc áll rendelkezésre. A rossz válaszért nem jár pontlevonás!

1. Kis elméleti kérdések:

1.1. Kérdés

A transzformátor szórásreaktanciájára melyik állítás igaz?

- a) A szórás fluxus által indukált feszültséget modellezi, rajta veszteség keletkezik.
- b) A tekercs ellenállását modellezi.
- c) A szórás fluxus által indukált feszültséget modellezi, rajta veszteség nem keletkezik, csak fázistolást eredményez.
- d) A tekercsből kiszóródó áramokat modellezi.

1,5p

1.2. Kérdés

Mi a hatása a zérussorrendű komponenseknek a Park-vektorra?

- a) Zérussorrendű komponens esetén a Park-vektor képzést nem lehet alkalmazni.
- b) Ha van zérussorrendű komponens, lehet alkalmazni a Park-vektor képzést, de tudni kell, hogy ilyenkor a zérussorrendű kiesik, azaz a Park-vektor nem tartalmazza.
- c) Park-vektorból visszaállított fázismennyiségeknél a zérussorrendű komponens ki kell vonni.
- d) A zérussorrendű komponenssel egyáltalán nem kell foglalkozni.

1,5p

1.3. Kérdés

Az alábbiak közül melyik állítás hamis?

- a) Az aszinkron motorok stabil üzeme a motoros billenő nyomaték és a szinkron szögsebességhez tartozó nulla nyomaték közötti szakaszon valósul meg.
- b) Az aszinkron gépek motoros üzemben a légzés teljesítmény a mechanikai és a rotor tekercsvesztésének összege.
- c) Az aszinkron gépek generátoros üzemben a szlip értéke egyenél nagyobb.
- d) Az aszinkron gépek indítása során az áram meddő összetevője nagyobb, mint normál üzemben.

1,5p

1.4. Kérdés

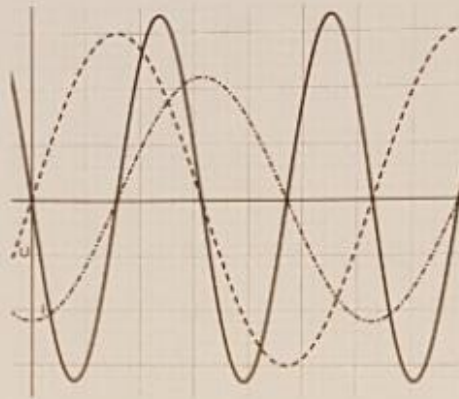
Az alábbiak közül melyik igaz tipikusan a transzformátor helyettesítőképének elemeinek százalékos értékére a névleges impedanciához viszonyítva?

- a) $r_1 = r_2' = x_{s1} = x_{s2}' = 15\%$
- b) $x_{s1} = x_{s2}' = 3r_1 = 3r_2'$
- c) $10x_m = 10x_m = r_e$
- d) $r_1 : r_2' : x_{s1} = x_{s2}' : x_m : r_e = 2 : 2 : 1 : 1 : 10000 : 10000$

1,5p

1.5. Kérdés

Az 1. ábrán egy 50Hz-es feszültség (szaggatott vonal) és áram (pontvonal) és ezek szorzatának időfüggvénye látható (folytonos).

1. ábra. $i(t)$ és $u(t)$ függvények

Melyik állítás igaz az alábbiak közül az ábrán látható rendszerre?

- a) Az áram és a feszültség fázisszöge 90° , $S=P$.
- b) Az áram és a feszültség fázisszöge 0° , $S=Q$.
- c) $P=0$, $Q=S$.
- d) $S=0$, $P=Q$.

1,5p

1.6. Kérdés

Melyik állítás hamis?

- a) Transzformátorok rövidzárása során a soros ág elemei határozhatóak meg.
- b) Transzformátorok üresjárati állapotában a párhuzamos ág elemei határozhatóak meg.
- c) A transzformátorok dropja a soros impedanciák összegének értéke viszonylagos egységben.
- d) A transzformátor terhelésének növelése esetén a keresztághoz folyó áram értéke jelentősen nő.

1,5p

1.7. Kérdés

Hogyan érvényes a frekvencia-feltétel aszinkron gépekre? Jelölés: *(melyikrész/mezeje/honnaméve)*

- a) $\omega_e(B)_e = \omega_{mech}$
- b) $\omega_e(B)_e = \omega_{mech} + \omega_r(B)_r$
- c) $\omega_{mech} = \omega_e(B)_e + \omega_r(B)_r$
- d) $\omega_e(B)_e = \omega_r(B)_r$

1,5p

1.8. Kérdés

Amennyiben három, egymáshoz képest térben 120° -kal eltoltt tekercsrendszerre szimmetrikus, háromfázisú áramrendszerrel tápláljuk, az kialakuló eredő mező

- a) Egyenletesen körforgó mozgást végez, amplitúdója létket.
- b) Térben állandó, időben változó amplitúdójú.
- c) Egyenletesen körforgó mozgást végez, amplitúdója állandó.
- d) Változó sebességű körmozgást végez, a pólusokhoz közeledve a sebessége gyorsul.

1,5p

Létező

1.9. Kérdés

Aszinkron gépek helyettesítőkapcsolásából kiindulva, motoros üzemben melyik állítás hamis?

- a) A szlip értékének növelésével a rotor árama növekszik.
- b) A rotor $\frac{R_2}{s}$ ellenállását a megadott módon két részre bontva kifejezhető az egyik rész tekercselésének ellenállása.
- c) A mágnesező impedanciára jutó feszültség értéke a kapocsfeszültségtől a sztátor soros impedanciáján eső feszültség értékével tér el.
- d) A mechanikai teljesítmény $3 \cdot \frac{R_2}{s} \cdot I_2^2$ képlettel számítható ki.

1,5p

1.10. Kérdés

A transzformátor indukált feszültségének képletét melyik egyenlet írja le?

- a) $U_{i,eff} = 3,33 \cdot f \cdot N \cdot \Phi_m$, ahol Φ_m a főfluxus csúcsértéke, f a frekvencia
- b) $U_{i,eff} = 4,44 \cdot f \cdot N \cdot \Phi_m$, ahol Φ_m a főfluxus csúcsértéke, f a frekvencia
- c) $U_{i,eff} = 4,44 \cdot f \cdot N \cdot \Phi_m$, ahol Φ_m a főfluxus effektív értéke, f a körfrekvencia
- d) $U_{i,eff} = 4,44 \cdot f \cdot N \cdot \Phi_m$, ahol Φ_m a főfluxus effektív értéke, f a frekvencia

1,5p

1.11. Kérdés

Egészítse ki az alábbi szövegrészletet (a válasz lehetőségek nincsenek megfelelően ragozva, egy válasz több helyre is jó lehet!):

Ha három, egymáshoz képest1.11.1..... 120° -kal eltolt egyforma tekercsre, három, egymáshoz képest1.11.2..... 120° -kal eltolt 50 Hz-es szimmetrikus áramrendszert kapcsolunk, egyeneletesen körforgó mezőt hozunk létre. A mező fordulatszámának jellemzésére szolgáló mennyiség a1.11.3..... Ennek kiszámítása a1.11.4..... és a1.11.5..... segítségével történik. A tárgyban tanult forgógépek működésének feltétele, hogy ez a mező, és egy másik mágneses mező egymáshoz képest1.11.6..... legyen. Aszinkron gépek esetén a rotor fordulatszám és a forgómező fordulatszám1.11.7..... Ezt a számszerűsíti a1.11.8..... mennyisége.

a) ellentétes	b) forgásirány	c) eltér	d) nyomaték	e) frekvencia
f) térben	g) póluspárszám	h) sztátor	i) nem változik	j) időben
k) szinkron fordulatszám	l) rotor	m) fordulatszám	n) relatív nyugalomban	
o) csökken	p) relatívan változó	q) megegyezik	r) szlip	

3p

2. Kis gyakorlati kérdések:

2.1. Kérdés

Számolja ki az áram Park-vektorát, ha az áramok pillanatértékei a következők: $i_a = 2A, i_b = 1A, i_c = 1,5A!$

- a) $0,5 - 0,2887jA$
- b) $0,5 - 1,4434jA$
- c) $-0,5 + 0,2887jA$
- d) $-0,5 + 1,4434jA$

3p

2.2. Kérdés

Egy soros R-C körben a mért fázisszög 60° . A fogyasztói pozitív irányrendszer alapján mekkora a hatásos és a meddő teljesítmény nagysága, ha látszólagos teljesítmény 50 VA?

- a) $P = -43,3W, Q = 25VAr$
- b) $P = 25W, Q = -43,3VAr$
- c) $P = 43,3W, Q = -25VAr$
- d) $P = 25W, Q = 43,3VAr$

3p

2.3. Kérdés

Egy aszinkron gép esetében mekkora a rotor mező fordulatszáma a rotorhoz képest, ha a szátor mező 1500RPM-mel, a rotor pedig 1440 RPM-mel forog?

- a) 1500RPM b) 60RPM c) 120RPM d) 2940RPM

3p

2.4. Kérdés

Mekkora egy 2970RPM-mel forgó aszinkron gép mechanikai teljesítménye, a következő adatok mellett: $I_2' = 3A$, $R_2' = 0,5\Omega$. (Tipp: induljunk ki a helyettesítőképből!)

- a) 1020,5W b) 656,9W c) 1336,5W d) 666,6W

3p

2.5. Kérdés

$S_n = 100kVA$ névleges teljesítményű egyfázisú, köpeny típusú transzformátor feszültsége $\frac{U_1}{U_2} = \frac{5000V}{400V}$. A menetfeszültség effektív értéke $U_M = 4,26V$, a frekvencia értéke $f = 50Hz$. Határozza meg a nagyfeszültségű tekercs huzaljának keresztmetszetét, ha az áramsűrűség értéke $3,2 \frac{A}{mm^2}$ és az indukció csúcserőve $B_0 = 1,6T$.

- a) 6,25mm² b) 8,3mm² c) 5mm² d) 10mm²

3p

2.6. Kérdés

$S_n = 100kVA$ névleges teljesítményű egyfázisú, köpeny típusú transzformátor feszültsége $\frac{U_1}{U_2} = \frac{10000V}{400V}$. A menetfeszültség effektív értéke $U_M = 5V$, a frekvencia értéke $f = 60Hz$. Határozza meg a főmező fluxus értékét!

- a) 24,25mWb b) 18,8mWb c) 15,2mWb d) 42,2mWb

3p

3. Összetett feladatok:

3.1. Kérdés

Ön egy piréziai gyárban dolgozik, ahova kollégái tévedésből egy Németországban ($U_{n,eff} = 230V$) készült vasmagos tekercset vettek. Tudja, hogy a két ország hálózati frekvenciája eltérő. A tekercsből egyfázisú transzformatort akar készíteni, azonban felmerül Önben, hogy az eltérő frekvenciák esetleg szigetelési problémákat okozhatnak. A tekercs adattáblájáról a következő adatokat tudja leolvasni:

- Menetszám: XX
- Névleges frekvencia: 50Hz
- Szinuszos mágneses indukció csúcserőve: 1,5T
- Vasmag keresztmetszete: $0,02m^2$
- Maximális szigetelési csúcshőfeszültség értéke: 370V
- Vezetőszálak keresztmetszete: $8mm^2$

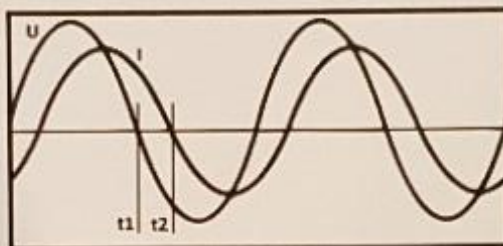
A menetszám karakterei sajnos egy sérülés miatt olvashatatlanok. A gyárban különleges eszközök vannak, melyek toleranciája nagy a különböző effektív értékű feszültségekre: $U_{eff} = 260V \pm 10\%$. Készíthet-e a tekercs felhasználásával transzformatort Piréziában, ahol a hálózat az németországihoz hasonló szinuszos, azonban a hálózati frekvencia 60 Hz? Tegyük fel, hogy az indukció csúcserőve nem változik!

6p

5.1500RPN-mel. a

3.2. Kérdés

Egy barátja megkeresi, hogy szeretne fürdőszobájában gőzfürdőt üzemeltetni. Az a terve, hogy gőzfejlesztőként több villanyrezsót használ, amelyekkel vizet forral. Mivel Ön villamosmérnök, a dolgot életveszélyesnek itéli, de a barátját nem tudja lebeszélni az ötletéről. Annak érdekében, hogy biztonságosabbá tegye a leendő wellness központot, egy hagyományos hálózati konnektorhoz csatlakoztatott 1 fázisú 1:1-es áttételi leválasztó transzformátor beépítését javasolja, amellyel 4 db rezsót táplálna párhuzamosan. Első lépésként egy biztonságos laborban méréseket végez az említett rezsók minta darabján. Miután a rezsót csatlakoztatta egy hagyományos hálózati konnektorba (230V effektív érték) az alábbi oszcilloszkóp felvételt készítette $t_1 = 12ms, t_2 = 15ms$, ami azt jelenti, hogy a fázisszög értéke $\varphi = 54^\circ$. A mért áram csúcsértéke 14A, ez tekinthető a rezsók névleges működési pontjának.

A kiválasztott transzformátoron végzett üresjárású mérés során $U_0 = 200V$ effektív érték mellett $P_0 = 110W$ üresjárású veszteséget mért (az üresjárású tekercsvesztéséget elhanyagolhatja). A kiválasztott transzformátoron végzett rövidzárási mérés során $I_s = 20A$ effektív érték mellett $P_s = 150W$ rövidzárási veszteséget mért. Mekkora a kiválasztott transzformátor hatásfoka, amikor a 4 rezsót táplálja?

8p

4. IMSc feladat - 5 IMSc pontért

A válaszlapon jelölje X-el, amennyiben IMSc-s hallgató!

Írjon le mindent, amit a transzformátorok konstrukciós sajátosságairól és veszteségeiről tud! Rajzolja fel a helyettesítő kapcsolást, és írja le, hogy milyen megfontolásokkal használható ez a kép (redukálásnál használt feltételeket)!